

SENAT RP

ZAPIS STENOGRAFICZNY

Posiedzenie
Komisji Środowiska (79.)
w dniu 14 listopada 2017 r.

IX kadencja

Porządek obrad:

1. Ochrona Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniem pochodzącym z osadów ściekowych w kontekście zaleceń i rekomendacji Komisji Helsińskiej (rek. 38/1).

(Początek posiedzenia o godzinie 9 minut 10)

(Posiedzeniu przewodniczy zastępca przewodniczącego Alicja Zając)

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Dzień dobry.

Otwieram siedemdziesiąte dziewiąte posiedzenie Komisji Środowiska.

Serdecznie witam naszych gości, przedstawicieli ministerstwa: pana ministra Sławomira Mazurka, panią Martę Leśniewską, panią Joannę Kwapisz i panią Ewę Szymurę. Nie mamy na sali przedstawicieli Ministerstwa Gospodarki. Gościmy panią Martę Szufler, naczelnik wydziału w Departamencie Rybołówstwa. Najwyższą Izbę Kontroli reprezentuje pani Alicja Gruszecka – serdecznie witam. Jest też ekspert komisji, pan profesor Marek Gromiec – serdecznie witam. Witam członków komisji.

Rozpoczynamy nasze posiedzenie poświęcone w zasadzie jednemu punktowi: ochronie Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniem pochodzącym z osadów ściekowych w kontekście zaleceń i rekomendacji Komisji Helsińskiej.

Bardzo proszę pana ministra o przedstawienie stanowiska ustnie, ponieważ stanowisko pisemne dostaliśmy wczoraj. Nie wiem, czy wszyscy zdążyli się z nim zapoznać, ponieważ dzisiaj jest, że tak powiem, nawał komisyjny; mamy dużo pracy teraz pod koniec roku.

Bardzo proszę pana ministra Sławomira Mazurka o zabranie głosu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Sławomir Mazurek:

Dziękuję, Pani Przewodnicząca.

Szanowni Państwo!

Faktycznie czas końca roku dla wszystkich jest czasem wzmózonej aktywności, ale mam nadzieję, że ta aktywność przysporzy nam pewnej synergii działań i skuteczności.

Szanowni Państwo, dzisiejsze spotkanie dotyczy ochrony Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z osadów ściekowych, szczególnie w kontekście zaleceń i rekomendacji Komisji Helsińskiej HELCOM, rekomendacja nr 38/1. Rekomendacja Komisji Helsińskiej wskazuje ogólne zalecenia i zasady postępowania z osadami ściekowymi, w szczególności podczas stosowania ich w rolnictwie, ogrodnictwie, leśnictwie, na terenach zieleni,

w kształtowaniu krajobrazu i rekultywacji gruntów, a także dla celów termicznego przekształcania budownictwa i innych zastosowań. W zaleceniu nie wprowadza się żadnych wartości granicznych, konkretnych limitów, metodyk, odsyłając w każdym przypadku do istniejących odpowiednich przepisów krajowych lub przepisów unijnych.

Rekomendacja nr 38/1 zaleca stosowanie wytycznych zawartych w zaleceniach, ustanowienie programu lub innego instrumentu dotyczącego postępowania z komunalnymi osadami ściekowymi, rozwijanie zielonych technologii, produkcję energii wykorzystującej przetworzone osady ściekowe komunalne, promowanie badań rozwijających nowe technologie m.in. odzysk fosforu, ograniczenie zawartości niepożądanych substancji poprzez poprawę jakości ścieków doprowadzanych do oczyszczalni, modyfikację technologii oczyszczania...

(Głos z sali: Dzień dobry.)

...wprowadzenie krajowych norm dotyczących zawartości metali ciężkich. To tyle, jeśli chodzi o to, co ta rekomendacja zaleca.

Wspomniane zalecenia znalazły swoje odzwierciedlenie w przepisach krajowych. Tutaj mamy do czynienia z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne i z ustawą z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków.

Nie wiem, czy damy panom czas na... Czy nie przeszkadza to państwu?

Pani Przewodnicząca, panowie będą rozstawiać... Jak rozumiem...

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Nie, nie, tylko że mam wrażenie, że jest tu dysonans poznawczy, bo my tu... a panowie rozstawiają, więc może zrobimy chwilę...

(Wypowiedzi w tle nagrania)

Nic nie szkodzi, po prostu chciałem... Nie, nie, ale ze względu na szacunek dla państwa chciałem...

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Tak, można powiedzieć, że polska delegacja jest bardzo aktywna i bardzo sprawnie...

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Jeżeli chcesz zadać pytanie panu ministrowi, to musisz włączyć mikrofon.

Proszę.

Ekspert Komisji Środowiska Marek Gromiec:

Panie Ministrze, proszę mi wyjaśnić, bo nie wiem, czy ja to dobrze rozumiem. Ważną sprawą w przepisach o odpadach są warunki stosowania kos stosowanych do powierzchni ziemi. Chodzi o takie normalne kosy, tak?

(Wypowiedź poza mikrofonem)

A co jest w tym takiego ważnego?

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Bardzo proszę, Panie Ministrze, kontynuować.

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Sławomir Mazurek:

Proszę państwa, skończyliśmy na zaleceniach, które znalazły się odzwierciedlone w przepisach krajowych. Wymieniłem stawę – Prawo wodne, ustawę o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Mówiłem o ustawie o odpadach, która też...

(Głos z sali: Mikrofon.)

O, przepraszam raz jeszcze.

Szanowni Państwo, zatrzymaliśmy się przed przerwą techniczną na tym, że stwierdziłem, iż zalecenia HELCOM znalazły swoje odzwierciedlenie w przepisach krajowych w ustawie – Prawo wodne, ustawie o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, w ustawie o odpadach, w rozporządzeniu ministra środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych i w ustawie z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu.

Ponadto kwestia osadów ściekowych jest uwzględniona, zgodnie z zaleceniami HELCOM, w dokumentach o charakterze strategicznym, czyli mówimy tu o krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych wraz z jego aktualizacją. Wskazane są tu kierunki rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w aglomeracjach, tak że planując budowę lub modernizację oczyszczalni w ramach tego programu, należy podjąć decyzję o zastosowaniu odpowiednich rozwiązań mających wpływ na jakość komunalnych osadów ściekowych, uwzględniając m.in. jakość przyjmowanych ścieków, sposób ich oczyszczania i sposób przeróbki zagospodarowanych ścieków.

W Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2022, taka jest nazwa tego programu, jako jedne z celów przyjęto zwiększenie ilości komunalnych osadów ściekowych poddanych termicznemu przekształcaniu oraz dążenie do maksymalnego wykorzystania substancji biogennej zawartej w osadach przy spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego, chemicznego oraz środowiskowego; wskazuje się tam również odpowiedni kierunek działań.

Szanowni Państwo, w Polsce pobudowano spalarnie odpadów, głównie na odpady zmieszane, realizując cele gospodarki obiegu zamkniętego. Pewnie kaloryczność będzie spadać, więc osady też są ewentualnym źródłem zwiększającym kaloryczność.

Kolejnym dokumentem strategicznym jest Krajowy Program Ochrony Wód Morskich. Wskazuje on, że podjęte zostaną działania zmierzające do promowania wśród operatorów oczyszczalni ścieków idei zmniejszania ładunku fosforu doprowadzanego do wód. Zachęca się operatorów do dobrowolnego dostosowania się do limitów postulowanych przez HELCOM w tym zakresie. Ocenia się także, że realizacja działań pozwoli na zmniejszenie ładunku fosforu odprowadzanego z oczyszczalni ścieków do morza o 1,3 t rocznie.

Program wodno-ściekowy kraju wskazuje, że działania podstawowe, które są ukierunkowane na spełnienie minimalnych wymogów, obejmują działania umożliwiające wdrożenie przepisów dotyczących ochrony wód, w szczególności działania służące właściwemu wykorzystaniu osadów ściekowych.

Zgodnie z zaleceniem HELCOM gromadzone są w kraju informacje dotyczące procesów przetwarzania i zagospodarowania osadów ściekowych w następujących systemach: zintegrowany system odpadowy, to jest sprawozdawczość z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych i jego aktualizacje, to są te dane, które gromadzi Główny Urząd Statystyczny.

W odniesieniu do zaleceń HELCOM zachęcających do rozwijania zielonych technologii możliwe jest uzyskanie wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020 w ramach osi priorytetowej drugiej – Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu: działanie 2.3 – Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach. Kierowane jest to w szczególności na budowę, przebudowę i remont oczyszczalni ścieków.

Integralną częścią projektów w ramach POIiŚ powinien być element dotyczący gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi, w szczególności w sposób inny niż gromadzenie ich na składowiskach. Tutaj przypomnę, że w ramach tego, co negocjujemy obecnie, i tego, co jest na tapecie czy na stole, jeśli chodzi o negocjacje... W Unii Europejskiej mówimy o tym, że ilość składowisk ma być ograniczona nawet do 10%, tak że surowiec w postaci osadów ściekowych musi być właściwie zagospodarowany.

Podsumowując, powiem, że krajowe regulacje prawne oraz kryteria i wytyczne dotyczące postępowań z komunalnymi osadami ściekowymi mają na celu zapobieganie dalszej degradacji środowiska morskiego i wód słodkich oraz osiągnięcie dobrego stanu środowiska ekologicznego i chemicznego Morza Bałtyckiego.

Zalecenia HELCOM są uwzględnione w ustawodawstwie krajowym i mogą przyczynić się do poprawy poziomu ochrony wód Morza Bałtyckiego, w szczególności w zakresie procesu eutrofizacji.

Bardzo serdecznie dziękuję państwu za uwagę.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Dziękuję bardzo panu ministrowi.

Otwieram dyskusję.

Chcę powiedzieć, że Komisja Środowiska od przynajmniej 2 lat aktywnie zajmuje się tym tematem. Podjęliśmy dwa stanowiska: jedno w marcu 2016 r., a drugie rok później, czyli w marcu tego roku.

Proszę bardzo, kto będzie musiał iść na posiedzenie komisji, opuścić pytania do pana ministra... Później poprosimy o prezentację pana profesora.

Czy ktoś się zgłasza? Nie.

Wobec tego proszę pana profesora o zaprezentowanie stanowiska dotyczącego... Proszę o przedstawienie swojej opinii na temat stanowiska Komisji Helsińskiej w sprawie osadów ściekowych.

Ekspert Komisji Środowiska Marek Gromiec:

Państwo Senatorzy!

Rozpoczynam od tego, że... została, to wszyscy wiemy, podpisana przez 9 państw zlewiska Morza Bałtyckiego oraz przez Komisję Europejską i od jakiegoś czasu, trzeba powiedzieć... zajmuje się ściekami komunalnymi od 2007 r., a z dniem 1 marca 2017 r. zajęła się przeróbką osadów ściekowych i wydała zalecenie, o którym mówił pan minister. Zalecenie to składa się z załącznika dotyczącego wykorzystania osadów ściekowych oraz sposobów ich zagospodarowania. Zawartość tego załącznika jest bardzo interesująca. Podaje się w nim ogólne zalecenia w stosunku do wykorzystania osadów ściekowych, ogólne zasady dotyczące przeróbki osadów ściekowych i oczywiście zajmuje się szczególnymi zastosowaniami w rolnictwie, ogrodnictwie, leśnictwie, w kształtowaniu terenów zielonych, rekultywacji, jak również zajmuje się zagadnieniem spalania osadów ściekowych oraz zastosowaniem osadów w budownictwie itd.

Jeżeli chodzi o wybrane aspekty tego dokumentu, które są istotne, to jest tam podniesiona kwestia odzysku z osadów ściekowych, potencjału energetycznego i substancji biogennych, szczególnie fosforu. Jest to bardzo ważne, ponieważ wiele państw należących do Unii Europejskiej zaczyna wydawać lub już wydało stosowne rozporządzenia.

Powiem jeszcze, że w przypadku spalania osadów ściekowych fosfor powinien być odzyskiwany przed spalaniem albo odzyskiwany z popiołów, co jest trudniejsze technicznie, jeżeli oczywiście jest ekonomicznie możliwe. Samo oczyszczanie ścieków – to jest bardzo ważne – przeróbka osadów i recykulacja, czyli odzysk... Komisja Helsińska uważa, że one powinny być integrowane w planowanych i budowanych obiektach, że to nie są trzy osobne zagadnienia, tylko w ramach każdego z budowanych systemów oczyszczania ścieków ma być dokonywana przeróbka osadów i recykulacja.

Kolejnym ważnym punktem jest kwestia zapobiegania przedostawaniu się substancji niebezpiecznych do systemów kanalizacyjnych i, co jest praktycznie... Wywożenie na wysypiska osadów niepoddanych przeróbce powinno być zakazane. U nas w zasadzie jest to zakazane już w tej chwili.

Jeżeli chodzi o zalecenia HELCOM – to jest uwypuklone – to sygnatariusze powinni opracować pewien program i przygotować inne odpowiednie działania czy instrumenty umożliwiające wdrożenie tych wytycznych i dostarczyć Komisji Helsińskiej stosowne informacje w tej sprawie do dnia 30 czerwca 2017 r.

To, co powiedział pan minister, było dość ważne: komisja uważa, że powinna to być zachęta do rozwoju przemysłu innowacyjnego, tzw. zielonej energii, szczególnie tej opartej

na produkcji paliwa stałego, gazowego i ciekłego z osadów ściekowych i produktów ich przeróbki. Istotne jest też oczywiście to, żeby promować badania w zakresie odzysku fosforu z osadów ściekowych i produktów tej przeróbki.

W zaleceniach jest również napisane, że sygnatariusze będą składali raport w sprawie osadów ściekowych co 3 lata, poczynając od roku 2019, ale z danymi za rok 2018. Ten raport będzie dość szczegółowy, dlatego że powinny zostać w nim zawarte informacje o pochodzeniu osadów. Część tych informacji zbieramy, ale danych o sposobach przeróbki osadu, sposobach odzysku fosforu, których praktycznie nie mamy... dane o stężeniach substancji niebezpiecznych – tego też praktycznie nie mamy – dane o osadach ściekowych i dane o krajowych wartościach granicznych dla substancji niebezpiecznych, patogenów i innych stosownych parametrów osadów ściekowych... Sam przegląd zaleceń HELCOM ma być dokonany do roku 2021.

Przyjmując zalecenia dotyczące odzysku fosforu, wzięto pod uwagę fakt, że Komisja Europejska wpisała fosfor na listę tzw. krytycznych materiałów surowcowych i podkreśliła możliwość jego recykulacji z osadów ściekowych jako działanie mające szczególne znaczenie. Łączy się to z tym, co pan minister powiedział podczas poprzedniego spotkania o gospodarce cyrkulacyjnej, czyli że jest ona niezbędna w celu zwiększenia stopnia recykulacji odpadów, a to się łączy również z osadami ściekowymi.

Jeżeli chodzi o osady zawierające substancje niebezpieczne, w tym szczególnie nowe substancje, które mogą być szkodliwe dla ludzi, zwierząt, roślin, to po prostu stwierdzono, że wtórne wykorzystanie osadów nie powinno wywierać szkodliwych oddziaływań – chodzi tu o akumulację, interakcje substancji niebezpiecznych oraz produktów i ich rozkładu – na ludzi, zwierzęta, roślinność, glebę i wody zarówno w krótkim, jak i dłuższym okresie. To jest oczywiście znacznie ostrzejsze uregulowanie niż postanowienia dyrektywy osadowej, która powstała w 1986 r., czyli ponad 30 lat temu. Mamy tu do czynienia również z badaniami toksyczności w długim okresie, czyli chronicznej.

Jeżeli chodzi o stosowanie osadów ściekowych, jeżeli chodzi o glebę, komisja uznała, że może to mieć pozytywny wpływ na mikroorganizmy w glebie, stwierdziła jednak, że przeróbka osadów jest konieczna przed ich zastosowanie w rolnictwie. W związku z tym uznała za konieczne przedsięwzięcia zmierzające do zredukowania u źródła zawartości niepożądanych substancji w ściekach dopływających do oczyszczalni, czyli po prostu do zlewni danej oczyszczalni ścieków. Na całym świecie tak się robi, szczególnie w Stanach Zjednoczonych, już nie mówię o Niemczech, naszych bliższych sąsiadach. Istnieje silny bodziec do tego, aby kontrolować jakość ścieków u źródła, uzyskując tym samym lepszą jakość osadów ściekowych oraz lepszą jakość oczyszczonych ścieków odprowadzanych do środowiska.

W kontekście przedstawionych wytycznych osady ściekowe nieprzerobione nie mogą być zastosowane w jakimkolwiek rodzaju gleby. W związku z tym, gdyby się wnikliwie wczytać w ten tekst... Kwestia osadów ściekowych ujęta w zaleceniach HELCOM dotyczy w zasadzie osadów przerobionych, które poddano stosownej przeróbce biologicznej, chemicznej, termicznej, magazynowaniu itd.

W związku z tym – powiedziałbym, że to ważne – podkreślana wszędzie jest integracja, która jest konieczna, żeby po prostu to zostało spełnione.

W stosunku do Polski mam kilka własnych wniosków. Osobiście oceniam bardzo pozytywnie stanowisko Komisji Helsińskiej w sprawie osadów ściekowych. Jest to szczególnie istotne dla Polski, ponieważ nie mamy bardzo przejrzystej polityki osadowej w zakresie odzysku, tego, jak to ma wyglądać. Nie mamy konkretnych programów inwestycyjnych oraz badawczych ani spójnego prawodawstwa złożonego zbieżnego z trendami światowymi. Można się oczywiście zgodzić z tym, że samo stanowisko Komisji Helsińskiej nie podaje konkretnych standardów, ale odsyła do prawodawstwa światowego; nie tylko unijnego, ale i światowego w tym zakresie.

Chciałbym jeszcze dodać, że w grudniu w 2014 r. przez Politechnikę Częstochowską na zlecenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie została wykonana kompleksowa ekspertyza strategii postępowania z komunalnymi osadami ściekowymi. Została ona opłacona z pieniędzy unijnych i nie została wykorzystana w praktyce.

Jak już było tu mówione, na tym tle niezwykle korzystnie wyróżniają się stanowiska Komisji Środowiska Senatu z 2016 r. i 2017 r. Jeżeli chodzi o pierwsze, to związane ono było z odzyskiem energii z osadów, odzyskiem substancji biogennych, fosforu i azotu. W tym drugim uznano, że niezbędne jest mimo wszystko opracowanie krajowego programu zagospodarowania osadów ściekowych z tym, że moim zdaniem powinno to być raczej związane z krajowym programem oczyszczania ścieków, bo to są merytorycznie bardzo związane ze sobą zagadnienia. Wsparcie tych innowacyjnych rozwiązań w ramach POIiŚ także jest ważne, podobnie jak opracowanie strategicznego programu badań, bo po prostu w tym zakresie nie jesteśmy w grupie wiodącej.

Można powiedzieć, że dotychczasowa działalność krajowa w tym zakresie jest głównie związana z bieżącymi potrzebami z jednej strony, a z drugiej strony – z oddolną polityką dużych i średnich przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych oraz działaniem firm, świata nauki i Izby Gospodarczej „Wodociągi Polskie”, które po prostu ciągle dopominają się o to, żeby ten problem został załatwiony przy okazji gospodarki ściekowej.

Nie czekając na opracowanie o charakterze strategicznym, programowym, ale podążając za trendami światowymi i wykazując dbałość o bezpieczeństwo sanitarne kraju, bo to się bardzo ściśle z tym łączy, niektóre przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne rozpoczęły wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie przeróbki osadów, w zakresie zwiększenia... Tym, co zostało zrozumiane dość szybko, bo jest związane z ekonomiką, jest odzysk energii elektrycznej i cieplnej. Można tu wymienić przykłady, nie jest ich bardzo dużo, ale zasadniczy proces... Hydroliza termiczna została zastosowana w Bydgoszczy, a w tym roku wspomniana instalacja została oddana do użytku w Tarnowie. To jest, bym powiedział, bardzo dobry przykład na to, że można to stosunkowo szybko zrobić, bo w 9 miesięcy powstała instalacja w skali pełnej w Tarnowie.

Jeżeli chodzi o kofermentację, czyli wspólne procesowanie, przerabianie osadów ściekowych z innymi produktami takimi jak np. stare jogurty, to zostało to już dokonane

i jest dokonywane w Tychach. Mieliśmy tutaj pokazane, w jaki sposób to należy robić. Mamy również budowę suzarni czy spalarni, ale oczywiście to dotyczy dużych miast.

Trzeba dodać, że rozpoczęto w kraju badania nad odzyskiem fosforu, azotu, głównie w skali pilotowej, szczególnie dotyczy to fosforu z odcieków, bo najprościej jest odzyskać fosfor z odcieków. Odcieki po przeróbce osadów ściekowych, to trzeba powiedzieć, są we wszystkich oczyszczalniach zawracane na początek oczyszczania, a w związku z tym wymagają dodatkowych energii, dodatkowych środków, bo, że tak powiem, jeszcze raz oczyszczamy to wszystko. Z odcieków można w prostszy sposób usunąć, odzyskać fosfor i przerobić go. Takie działania zostały przeprowadzone w Gdyni, Poznaniu, Jarocinie i w Warszawie, wykazując możliwy odzysk na poziomie 80–90% fosforu, co mnie bardzo zdziwiło. Instalacja pilotowa, która przyjechała, była sterowana za pomocą satelity, tak że postęp ma miejsce nieustannie na naszych oczach.

Dlaczego odzyskujemy fosfor, już powiedziałem. To jest surowiec deficytowy, ale on jest równocześnie bardzo niebezpieczny dla oczyszczalni ścieków, ponieważ powoduje zarastanie wszystkich komór, które budujemy wielkim nakładem inwestycyjnym. Później praktycznie nie ma... ale nie ma również wszystkich przewodów, zaworów itd., nie ma ludzi do tego, żeby go odzyskiwać, po prostu wchodzić tam do tych komór i go usuwać. Pozwala to zamknąć obieg w przyrodzie, zgodnie z przyjętą przez Unię gospodarką cyrkulacyjną.

W świetle stanowiska HELCOM dotyczącego przeróbki osadów ściekowych celowe wydaje się wdrożenie procesów odzysku biogenów w skali technicznej nie tylko w celu zdobycia dalszych doświadczeń, jak się mówi, ale również w celu ochrony przed szkodliwym procesem eutrofizacji wód śródlądowych i wód Morza Bałtyckiego.

Następna kwestia to eliminacja substancji toksycznych ze ścieków u ich źródeł przed ich dopływem do oczyszczalni. Jest ona niezwykle istotna, ponieważ ścieki, które już w tej chwili mamy, nie są takie same jak te, które mieliśmy jeszcze 20 czy 30 lat temu. W tej chwili wszystkie badania wskazują na kumulację rozmaitych substancji. U mnie na Uniwersytecie Gdańskim kapitan żeglugi wielkiej napisała pracę doktorską, gdzie wykazała istnienie, gromadzenie się w naszym Bałtyku substancji całkowicie nierozkładalnych, które kumulują się w rybach i są niezwykle niebezpieczne z uwagi na to, że powodują raka.

Istotny stał się odzysk energii z osadów ściekowych i wykorzystanie w zintegrowanych systemach ściekowo-osadowych, w tych nowych systemach wodno-ściekowo-osadowych... Integracja w tym zakresie musi nastąpić ze względu na wymóg przeróbki osadów ściekowych przed rolniczym czy przyrodniczym ich wykorzystaniem, tak że należy upowszechnić pełen dokument Komisji Helsińskiej w języku polskim.

Chcę dodać, że 3 października zostały wydane przepisy w Niemczech, które, że tak powiem, wzięły sobie do serca stanowisko Komisji Helsińskiej, w zakresie... Zostały tam sformułowane zasady odzysku fosforu, dokładne terminy, kiedy to ma następować, jak ma to wyglądać w dużych oczyszczalniach, jak ma to wyglądać w małych oczyszczalniach, w jakim okresie... To być może da się zrobić

tanio, ale oczywiście to kosztuje, w związku z czym są podane okresy kadencyjne na to, kiedy... To jest, to będzie wymóg obligatoryjny. Niemcy zaczęli pracować nad tym praktycznie od chwili ukazania się tego dokumentu. Widziałem również dokument, w którym Niemcy nanieśli na ten dokument komisji swoje uwagi, po prostu wykazali się, że tak powiem, dużym zainteresowaniem. W tej chwili zakończyli proces legislacyjny i przystąpili, szczególnie w tej części Niemiec, która jest w basenie Morza Bałtyckiego, do wykonywania tych postanowień. Bardzo dziękuję za uwagę.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zajac:

Chcę powiedzieć, że rok 2021 będzie rokiem kontroli realizacji tych postanowień, tych wytycznych i wydaje mi się, że w tych kilku ustawach i rozporządzeniach są te kwestie zawarte.

Chciałabym teraz poprosić panią z ministerstwa gospodarki morskiej o powiedzenie kilku słów na temat krajowego programu ochrony wód morskich, bo, jak rozumiem, to jest uzgodnione w ramach Rady Ministrów. W materiale ministerstwa jest zawarty taki zapis, że ta forma działań promocyjnych powinna przynieść oczekiwane rezultaty.

Wydaje mi się, że w Polsce wszyscy rozumieją dzisiaj potrzebę ochrony Bałtyku i rozumieją, co się z tym wiąże. To jest problem szeroki, nie dotyczy tylko osadów ściekowych i ich zagospodarowania, ale w ogóle troski o stan naszych wód płynących, które mają swoje ujście w Bałtyku. Dotyczy to wszystkich, którzy z Bałtyku żyją, którzy się poruszają na statkach, kutrach itd., i miast, które są zlokalizowane w strefie Morza Bałtyckiego. Dziękuję bardzo.

Pan minister jeszcze... Proszę.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Sławomir Mazurek:

Tak. Jeszcze chciałbym krótko odnieść się do wystąpienia, do jednej z części wystąpienia pana profesora odnośnie do analizy zleconej czy już wykonanej przez Politechnikę Częstochowską. Bierzemy do serca to, co pada na posiedzeniu tej komisji, pracujemy nad strategią zagospodarowania osadów ściekowych i ten dokument będzie bardzo istotnym punktem odniesienia w przygotowywanej strategii. To tyle, jeśli chodzi o wykorzystanie dokumentów.

A teraz o zabranie głosu w tej sprawie prosiłbym panią z Ministerstwa Środowiska, panią Ewę Szymurę.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zajac:

Ta strategia powstanie do roku 2020?

(*Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Sławomir Mazurek: ...I wszystko wyjaśni.*)

Dobrze, bardzo proszę.

Specjalista w Departamencie Zasobów Wodnych w Ministerstwie Środowiska Ewa Szymura:

Ewa Szymura, Ministerstwo Środowiska. Bardzo mi miło. Szanowni Państwo!

W gestii ministra środowiska znalazło się opracowanie krajowego programu ochrony wód morskich. Ten dokument został już przyjęty przez Radę Ministrów, a teraz wprowadzamy go w drodze rozporządzenia; trwa proces legislacyjny dla tego rozporządzenia.

Jednym z działań w ramach krajowego programu ochrony wód morskich jest redukcja fosforu w ściekach wprowadzanych do środowiska. Ładunki redukcji fosforu, których nie narzuca nam dyrektywa ściekowa, jako główne nasze... nie obligują nas tu przepisy prawne. Ładunki te są o wiele bardziej restrykcyjne niż w dyrektywie ściekowej, dlatego też jedno z działań, które wskazuje krajowy program ochrony wód morskich, ma zachęcać operatorów oczyszczalni ścieków do stosowania takich procesów technologicznych, aby ładunek fosforu w tych ściekach, które wprowadzamy do środowiska, był znacznie zmniejszony i odnosił się do rekomendacji HELCOM w tym zakresie. Nasze szacunki, nasze wstępne prognozy wskazują, że pozwoli to na znaczną redukcję tego właśnie pierwiastka. Dziękuję bardzo.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zajac:

Dziękuję bardzo.

To jest bardzo dobry trend, bo lepiej od razu zaostriżyć niż później robić to stopniowo. Jest to być może trudne dla niektórych, ale jednak kierujemy się wspólną troską o czystość wód, więc to jest dobry kierunek.

Czy ktoś z państwa z ministerstwa chciałby zabrać głos? Nie.

Pani Senator, bardzo proszę.

Senator Jadwiga Rotnicka:

Pani Przewodnicząca, z zainteresowaniem wysłuchałam opinii czy prelekcji naszego eksperta komisji i wypowiedzi pana ministra. Widać tu, że ministerstwo bardzo dobrze podchodzi do spraw, o których dzisiaj mówimy. Myślę, że moglibyśmy dzisiaj podjąć pewien rodzaj stanowiska, które by artykułowało to, że komisja wspiera działania ministerstwa w tej materii, jednak widzi potrzebę położenia nieco większego nacisku na niektóre elementy, o których była tutaj mowa. Przede wszystkim, o ile dobrze pamiętam, mówiliśmy swego czasu o krajowym programie przeróbki fosforu.

(*Zastępca Przewodniczącego Alicja Zajac: Osadów.*)

To stanowisko uzyskało pewnego rodzaju akceptację, ale nie miało wykonawcy i może warto byłoby się zastanowić nad tym, czy krajowy zarząd, czy ministerstwo podejdzie do tego tak, iżby do roku 2021 można było jeszcze taki krajowy program odzysku i przeróbki fosforu opracować. Bo wzorce są, jaskółki są, więc może warto by było to zrobić.

Jeżeli państwu nasunie się jeszcze coś, co można by zaproponować do tego stanowiska, to byłabym wdzięczna za... Takie stanowisko komisji jest wsparciem dla ministerstwa, jest także pewnego rodzaju wytyczną dla przedsiębiorców wodociągowych, dla samorządów jak można jeszcze tę sytuację poprawić. Taką mam propozycję. Dziękuję.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Dziękuję bardzo.

Kto z państwa jeszcze chciałby zabrać głos? Nikt.

Wobec tego ja zadam pytania. Czy my korzystamy z dorobku, osiągnięć, doświadczeń innych krajów w tym zakresie? Czy konsultujemy się np. choćby z Niemcami, które przywołał pan profesor, czy może z krajami skandynawskimi? Nie wiem, kto ma tu największe osiągnięcia, bo akurat tego nie badałam.

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Pan minister czy pani...

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Sławomir Mazurek:

Bardzo dziękuję za to pytanie i za to stanowisko. Chcę powiedzieć, że my przygotowujemy strategię zagospodarowania osadów ściekowych i ten element związany z odzyskiem fosforu będziemy chcieli zawrzeć w tym dokumencie, który będzie szerszym dokumentem. Będą w nim ujęte pewne działania, które będziemy chcieli w jakiś sposób podkreślić czy promować.

Na pewno przygotowując tę strategię, ale też na bieżąco pracując, staramy się wykorzystywać doświadczenia innych krajów. W ramach grup roboczych czy w ramach Komisji Helsińskiej, której Polska jest aktywnym członkiem... Te doświadczenia są też implementowane do tych działań, które prowadzimy, szczególnie podczas prac związanych ze strategią. Wszystkie informacje, wszystkie we właściwy sposób określone kryteria, we właściwy sposób opisane też zostaną wykorzystane.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Bardzo dziękuję.

Lista gości nam zniknęła. Jest? Po tych obiecujących obradach... Nasza pani sekretarz jeszcze cały czas jest wśród wielkich spraw światowych związanych z ochroną środowiska.

Bardzo proszę, jeszcze raz pani profesor Rotnicka.

Senator Jadwiga Rotnicka:

Jeszcze tak sobie pomyślałam: czy ministerstwo zna te opracowania niemieckie? Warto by może coś ściągnąć od nich i zastosować u nas, bo przecież na dobrych wzorcach możemy się uczyć, zawsze możemy się temu przyjrzeć.

Nie wiem, Panie Profesorze, czy ten dokument jest dostępny, czy pan go widział gdzieś tylko tak obocznie.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Bardzo proszę, pan profesor Gromiec.

Ekspert Komisji Środowiska Marek Gromiec:

Dziękuję bardzo, Pani Przewodnicząca.

Jest to rozporządzenie, specjalne rozporządzenie Bundestagu, który pokazuje z jednej strony, w jaki sposób realizować zalecenia komisji, a z drugiej strony to, w jaki sposób realizować gospodarkę cyrkulacyjną. Jest on dostępny w języku niemieckim, ale można go przetłumaczyć. To po pierwsze.

Po drugie, chciałbym powiedzieć, jeśli pani przewodnicząca pozwoli, że na naszych oczach, Panie Ministrze, Szanowni Państwo, następuje rewolucja. Rewolucja związana z gospodarką cyrkulacyjną jest tak szybka, że po prostu... W październiku byłem w Stanach Zjednoczonych, gdzie widziałem największą instalację, która powstała w niecały rok. W Stanach Zjednoczonych w Chicago, które... Metropolia Chicago liczy ponad 8 milionów ludzi. I tam w rok wybudowano instalację, która produkuje olbrzymie ilości fosforu, odzyskuje fosfor. To nie jest sytuacja, o której nie wiemy. To jest jedna sprawa.

Druga sprawa. Powstały w Europie... Wyprzedziła nas... Polska mogła być tu wzorem, bo jeżeli chodzi o fosfor, azot... Jesteśmy dużym krajem leżącym nad Bałtykiem i ciągle będą nam zwracali uwagę na to, że będziemy odprowadzać duże ilości, więc moglibyśmy, przynajmniej na wybrzeżu, w Gdańsku, Gdyni, Szczecinie, postawić kilka instalacji, które by służyły dość szybko, ponieważ one produkują nawóz. O tym nawozie chciałbym powiedzieć jedną rzecz. To jest szczególny nawóz ekologiczny, który po prostu nie rozpuszcza się w wodzie, on jest rozpuszczalny tylko przez enzymy. A co to oznacza? Oznacza to, że nie jest spłukiwany do odbiorników, czyli przez to działanie tworzymy tzw. cykl zamknięty, a to jest to, o co w zasadzie chodzi. Wydaje mi się, że jest to ciekawe rozwiązanie. Możemy, nie czekając na rozwiązanie przyszłościowe, czyli np. na odzysk nawozu ze spalarni... W końcu nie mamy tak dużo spalarni, ale mamy tysiące czyszczalni ścieków i każda z nich przerabia osady za pomocą fermentacji takiej czy innej, więc można by było odzyskiwać z odcieków, gdzie jest tego nawozu najwięcej.

Jest to sprawa, która szczególnie teraz, kiedy mamy pieniądze unijne, może być sukcesem tego rządu. Może być sukcesem, bo coś szybko zrobiliśmy, nie bawiąc się w... że w takim rozporządzeniu to jest. Nie mamy spójnego prawa osadowego, mamy te uregulowania porzucane w rozporządzeniach. Nawet ministerstwo gospodarki zajmuje się osadami ściekowymi. Wszyscy się już tym zajmują. Że tak powiem, stworzyliśmy rozmaitych praw, a rzeczywistość wygląda w ten sposób, że osady, ponieważ nie są wywożone na wysypiska, są wysypywane, wyrzucane na pola, na łąki, do lasów, wszędzie i stwarzają niebezpieczeństwo.

Nie wyobrażam sobie u nas epidemii, która w którymś momencie powstanie w związku z tym, że są to niezwykle toksyczne substancje. To nie są takie same osady jak te,

które mieliśmy 30 lat temu, kiedy martwiliśmy się tylko o metale ciężkie. Teraz pojawiła się cała masa rozmaitych egzotycznych rzeczy, więc nie nadążymy z...

Ostatnio z zainteresowaniem przeczytałem wzmiankę ze Stanów o badaniach, gdzie podniesiona jest groźba zarażenia się przez pracowników wirusem HIV od osadów ściekowych, co nigdy nie było do pomyślenia, nie mówiliśmy o tym. U nas jest epidemia raka, więc coraz więcej wydalamy... Chorzy ludzie wydalają z organizmu rozmaite medykamenty, które trafiają do...

Bardzo szybko można odejść od fermentacji otwartej czy komór otwartych, bo zanieczyszczają powietrze. Budujemy w zimnym klimacie komory otwarte, kiedy wszyscy zamykają, ocieplają itd. Niektóre rzeczy aż się proszą o to, żeby po prostu... I fundusz ma pieniądze, więc zamiast wydawać na inne rzeczy, mógłby wspierać tego typu działalność. To tyle, co chciałem powiedzieć. Dziękuję uprzejmie.

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Dziękuję bardzo.

Ja chcę powiedzieć, że gdybyśmy rozpoczęli temat dotyczący wpływu środowiska na zdrowie, to byłby to temat na kilka posiedzeń komisji. Muszę powiedzieć, że środowisko pomaga nam leczyć nasze dusze, czyli zdrowie psychiczne, że jest to, że tak powiem, klucz do zdrowia ogólnego, do dobrej kondycji organizmu, dlatego naszą wspólną troską jest troska o środowisko. Myślę, że strategia zagospodarowania odpadów ściekowych będzie spełniała nasze oczekiwania i uporządkuje w tym zakresie ustawodawstwo w Polsce.

Ja nie do końca lubię opierać się na... Można przeczytać o doświadczeniach zagranicznych, ale nie należy wzorować się na nich. Przecież mamy wspaniałych naukowców,

młodych ludzi, którzy doskonale rozumieją te wszystkie innowacje w gospodarce, w technice. Mamy osiągnięcia na poziomie światowym naszych naprawdę uzdolnionych... Zresztą państwo, z panem ministrem na czele, reprezentujecie to młode pokolenie. Tak że cała nadzieja starszego pokolenia w tych młodych, którzy przygotowują przyszły świat dla siebie.

Jeżeli nie ma więcej pytań, to tym apelem...
Jeszcze pani senator Rotnicka.

Senator Jadwiga Rotnicka:

Chciałam tylko dojść do strony formalnej, bo żeby takie stanowisko podjąć, to trzeba je ładnie napisać. Dzisiaj, w tym momencie nie jesteśmy przygotowani, więc, Pani Przewodnicząca, może na przyszłe posiedzenie komisji takie stanowisko wypracujemy i przedłożymy, a wówczas komisja będzie mogła je przyjąć. Tak? Dobrze?

Zastępca Przewodniczącego Alicja Zając:

Mamy zanotowane te głosy i główną naszą ideą...
(*Senator Jadwiga Rotnicka: Też.*)

Komisja wspiera działania ministerstwa przyspieszające prace nad strategią zagospodarowania odpadów ściekowych, odzyskiwania fosforu... ochroną... działaniami dla środowiska. Dziękuję bardzo.

Zamykam posiedzenie komisji.
(*Wypowiedź poza mikrofonem*)

No właśnie, mamy dużo zmian, to się wszystko kształtuje. Ja szczególnie jestem zatroskana, ponieważ, jak pan minister Gajda ostatnio powiedział w Senacie, tylko podkarpackie...

(*Wypowiedź poza mikrofonem*)
Dziękuję bardzo.

(*Koniec posiedzenia o godzinie 9 minut 57*)

Kancelaria Senatu

Opracowanie:

Biuro Prac Senackich, Dział Stenogramów

Druk i łamanie: Biuro Informatyki, Dział Edycji i Poligrafii